

Nationaløkonomisk Forening.

Møde den 20. December 1894.

Hr. cand. jur. & polit. **Cordt Trap** holdt følgende Foredrag om

Værneskatten.

Ved en Værneskat forstaas en Skat, der lignedes paa dem, som af en eller anden Grund enten slet ikke eller kun delvis komme til at tjene Fædrelandets Forsvar med deres Person, eller paa deres nærmere Ascendenter. For den umiddelbare Følelse synes det tiltalende at udligne Værnepligtens Byrder, der hvile meget ulige paa Befolkningen, ved en Skat. Det kan imidlertid ikke nægtes, at naar Spørgsmaalet om en Værneskat først rykker En nærmere paa Livet, naar det gælder om at begrunde Skatten principielt og føre Principerne ud i Praxis, da møder man store Vanskeligheder og megen Tvivl. Derfor har Værneskatten endnu ikke fundet nogen almindelig Udbredelse, og det synes, som om Forsøget paa at føre den igennem aldrig lykkes i første Omgang. Men netop fordi Værneskatten trænger til saa indgaaende Overvejelser, har jeg ikke troet det overflødigt at føre Sagen frem i »Nationaløkonomisk Forening« iaften for at bidrage lidt til, at Spørgsmaalet kan blive drøftet fra forskellige Synspunkter, og jeg finder en særlig Anledning dertil

i den Omstændighed, at Lov af 13. April 1894 om Tillæg til Hærloven opstiller en hel ny Klasse af fritagne Værnepligtige ved Fodfolket, nemlig dem, som erklæres for fuldt tjenstdygtige, men ikke indkaldes til Uddannelse, fordi Antallet af Fodfolksrekrutter er fixeret ved Loven. For disse fritagne Værnepligtige frembyder Spørgsmaalet om en Værneskat sig med særlig Styrke.

Før jeg kommer ind paa Sagens Realitet, maa det være mig tilladt at give en meget sammentrængt Fremstilling af de bestaaende Værneskatter.

Værneskatten kan følges langt tilbage i Tiden, saaledes til Kongeperioden i Roms Historie, da Grundskatten var højere for dem, som ikke kunde yde Krigstjeneste, til Karolingertiden i Tyskland, og fandtes navnlig i den senere Middelalder og Begyndelsen af den nyere Tid i Frankrig, hvor den snart havde Karakteren af en egenlig Skat, snart maatte betragtes som en Bøde for Ikkeopfyldelsen af Værnepligten. I de nordiske Riger fandtes i Middelalderen ogsaa en Art af Værneskat; saaledes kunde Ejere og Fæstere af mindre Jordlodder her i Danmark købe sig fri for deres Ledingspligt ved en Pengesum. Men skønt en Værneskat kan tænkes og har eksisteret under forskellige Værneordninger, bliver det dog først, naar den almindelige Værnepligt griber dybt ind i hele Nationens personlige Forhold og fordeler de offentlige Byrder meget ulige mellem dem, der komme til at tjene som Soldater, og dem, som blive fri, at Spørgsmaalet om en Værneskat trænger sig stærkt i Forgrunden og beslaglægger den offentlige Mening. De moderne Værneskatter tage netop deres Udgangspunkt i den almindelige Værne-

pligt. Da denne var indført i Frankrig i 1793, fulgte efter kort Tids Forløb en Række Love, den sidste af 1805, der som Supplement til Værnepligten indførte en Værneskat, der kom til at rette sig efter den Værnepligtiges og hans Forældres direkte Skatter. Efter at den almindelige Værnepligts Princip atter var opgivet, forsvandt Værneskatten i 1818 fra det franske Budget.

I Schweiz havde Tanken om en Værneskat hurtigt slaaet Rod, vel fremskyndet af den Ejendommelighed ved de schweiziske Militærforhold, at Soldaterne selv skulde bære en Del af Udgifterne ved Ekviperingen, hvorved Misforholdet mellem Fordelingen af Militærbyrderne traadte endnu skarpere frem. Allerede i Begyndelsen af dette Aarhundrede indførte enkelte Kantoner denne Skat; flere og flere fulgte efter, og henimod Midten af Aarhundredet fandtes den næsten overalt. Ved Forbundsloven af 28. Juni 1878 »betreffend den Militärpflichtersatz« reguleres Skatten efter fælles Regler for hele den schweiziske Forbundsstat. Næst i Rækken med Indførelse af Værneskatten fulgte Würtemberg og Bajern i 1868 og 1869; i Würtemberg var Skatten 20 Gulden for Alle, i Bajern udmaalt efter Indtægten. Disse Love traadte ud af Kraft, da der efter det tyske Riges Konstituering indførtes fælles Militærforfatning for alle de enkelte Rigslande; men den offentlige Opmærksomhed var nu fæstet paa Værneskatten efter den i det hele gunstige Bedømmelse, den havde fundet i de tvende nævnte Stater, og der er dem, som paastaa den forudsat i Rigsforfatningens § 58, der udtaler, at hvor den lige Fordeling af Militærbyrderne ikke kan ske in natura uden Skade for det offentlige Vel, bliver Udjævningen at fastsætte ved Lovgiv-

ningen efter Retfærdighedens Grundsætninger. I alt Fald blev Spørgsmaalet om en Værneskat bragt frem i 1877 og senere i 1881, da Regeringen under 17. Marts fremlagde et Værneskatsforslag. Skatten var bestemt til, med nogle snævert begrænsede Undtagelser, at omfatte Alle, som ikke kom til at aftjenedes Værnepligt; den skulde strække sig over højst 12 Aar og bestaa af en Kopskat paa 4 M. og en Indkomstskat, der beregnedes efter en Skatteprocent, der fra 1000 til 6000 M. og derover skulde stige fra 1 til 3 pCt. Skatten antoges at ville give et Udbytte paa henimod 20 Millioner M. Værneskattens principielle Berettigelse blev imidlertid stærkt bestridt, saaledes af den bekendte v. Treitschke, og Lovforslaget ikke vedtaget. I denne Sammenhæng kan det nævnes, at man i Tyskland kender en egen Art af Værneskat for de saakaldte »Einjährige«, idet disse skulle sørge for deres egen Beklædning og Forplejning. Derimod har Østerrig og Ungarn indført Værneskatten ved tvende Love af 13. Juni 1880, Frankrig ved Lov af 15. Juni 1889 efter et nogle Aar i Forvejen foretaget forgæves Forsøg. Foruden i de nævnte Lande findes Værneskatten i Portugal og Serbien.

Ogsaa her i Landet har Tanken om en Værneskat været oppe i Begyndelsen af Halvfjerdserne, da Haffner var Krigsminister, og et Forslag blev udarbejdet, men ikke fremlagt i Rigsdagen.

Den schweiziske Værneskat har Krav paa særlig Opmærksomhed, dels fordi den har tjent som Mønster for de senere Skatter af denne Art, dels fordi man dér har lignet Skatten paa et temmelig rationelt Skattegrundlag. Efter Loven af 1878 skal enhver Schweizer-

borger, som er i værnepligtig Alder og ikke gør personlig Militærtjeneste, betale et aarligt Vederlag i Penge. Skatten omfatter ogsaa Schweizere der bo i Udlandet, medmindre de dér gøre Militærtjeneste eller betale en Værneskat. Fritagne for Skatten ere 1) Personer, som nyde offentlig Fattigunderstøttelse eller paa Grund af legemlige eller aandelige Mangler ere udygtige til Erhverv, i sidste Tilfælde dog kun, saafremt de ikke besidde tilstrækkelig Formue til deres eget og deres Families Underhold; 2) Værnepligtige, som blive tjenstudygtige under Værnepligtens Udøvelse; 3) visse schweiziske Embeds- og Bestillingsmænd. Skatten sammensættes af en Kopskat paa 6 Frcs. og et Tillæg, som er en kombineret Formue- og Indkomstskat med en kvalificeret Beskatning af Formuen. Der erlægges 1 Frc. 50 c. for hver 1000 Frcs. »ren Formue« og et lige saa stort Beløb for hver 100 Frc. »ren Indtægt«. Ved ren Formue forstaas alle de Skatteborgerne tilhørende Formuegenstande, Landejendomme dog kun ansatte til $\frac{3}{4}$ af deres Værdi, med Fradrag af Prioritetsgæld. Skatten lignes tillige paa Halvdelen af Forældrenes eller, hvis disse ikke leve, Bedsteforældrenes Formue, divideret med Antallet af Børn eller Børnebørn. Fritagne ere Forældre, som selv yde Militærtjeneste eller betale Værneskat. Ved ren Indtægt forstaas væsenlig Indtægt af personlig og blandet Virksomhed; for den i den sidstnævnte anbragte Kapital er det tilladt at afdrage 5⁰/₀ aarlig Rente. Forældrene hæfte for den Skat, som paahviler deres Sønner, for saa vidt disse ere mindreaarige eller leve i Hjemmet. Værneskatten strækker sig i Schweiz over et stort Antal Aar, hvilket staar i Forbindelse med Værnepligt-

ens lange Varighed fra det 20. til det 44. Aar. Rekruttjenesten er ganske vist meget kort; men den Værnepligtige indkaldes derefter indtil 32 Aars Alderen hvert andet Aar til Øvelser i 10—16 Dage. I Resten af Værnepligtstiden kan Indkaldelse kun finde Sted hvert 4. Aar i nogle Dage. I Overensstemmelse hermed betales Værneskatten indtil 32 Aar fuldt ud; senere kun med sit halve Beløb. I Tilfælde af, at der stilles overordenlige Krav til Soldaterne, kan Skatten forøges til det dobbelte. Kantonerne opkræve Skatten, men afgive den halve Del til Forbundsstaten; dennes Andel udgjorde i 1890 1,373,779 Frcs. Hele Skatten indbringer altsaa omkring $2\frac{3}{4}$ Millioner Frcs. aarlig.

Efter den østerrigske Lov af 13. Juni 1880 paalægges Værneskatten, med nogle snævert begrænsede Undtagelser, alle dem, der slet ikke eller kun delvis komme til at aftjene deres Værnepligt, og Skatten strækker sig over hele det Antal Værnepligtsaar, den Paagældende endnu har tilbage i det Øjeblik, han slettes af Rullen. Fritagne for Skatten ere Personer, der forsørges af Fattigvæsenet. og de, som paa Grund af legemlige og aandelige Mangler ere ude af Stand til at skaffe sig og Sine et tilstrækkeligt Underhold, og som heller ikke besidde den hertil fornødne Formue eller Indtægt, eller saadanne, hvis Tjenstedygtighed er foraarsaget ved selve Værnepligtens Udøvelse. Værnepligtige, der udvandre, skulle betale Værneskatten for hele det Antal Aar, i hvilket Tjenestepligten endnu varer. De Skattepligtige indføres i 14 forskellige Klasser med Satser fra 1 til 100 Fl. aarlig. Skatteansættelsen sker paa den Maade, at man beregner $\frac{1}{10}$ af,

hvad den Paagældende udreder i direkte Skatter og de saakaldte »Staatszuschläge«^{*)} og lader ham betale den Skattesats, som kommer dette Beløb nærmest. Alle de Personer, som ikke betale direkte Skatter, men som dog mindst fortjene den almindelige Dagløn, betale 1 Fl. Skatten lignes paa de Værnepligtiges Forældre eller Bedsteforældre, for saa vidt disse udelukkende eller dog hovedsagelig underholde de Værnepligtige, men der er her kun Tale om en subsidiær Skattepligt. Ved Ascendenternes Skatteansættelse tages Hensyn til Børnenes eller Børnebørnenes Antal. Skatteansættelsen sker paa Grundlag af Oplysninger, indhentede gennem de kommunale Myndigheder, af Kommissioner, sammensatte af Stats- og kommunale Embedsmænd. Ejendommelig for den østerrigske Lov ere Bestemmelserne om Anvendelsen af Skatteudbyttet. Forlods afdrages en Sum, der for Østerrig og Ungarn i Forening er fastsat til 2 Millioner Fl. aarlig, og som godskrives det saakaldte Militærskattefond, der anvendes til Bedste for Invalideforsørgelsen og for faldne Krigeres efterladte Enker og Børn. Resten af Udbyttet tilfalder Staten; men denne paatager sig til Gengæld en nærmere i Loven bestemt Forpligtelse til at understøtte mobiliserede Troppers trængende Familier. I Finansloven for 1893 er Værneskatten opført med 1,300,000 Fl., og Militærskattefondet tilfalder der 1,148,613 Fl.

Den ungarske Lov af 13. Juni 1880 ligner i meget den østerrigske; men Værneskattens Karakter som en Klasseskat træder her skarpt frem, og de laveste

^{*)} hvorved forstaa Tillæg til de oprindelige Statsudbytteskatter.

Skattesatser ere højere end i Monarkiets anden Halvdel. Daglønnere og dermed i Klasse staaende Arbejdere f. Ex. betale den mindste Skat af 3 Fl. aarlig; Arbejdere og Medhjælpere i Fabrikker og Haandværksdrift samt Hustyende 4 Fl., selvstændige Haandværkere uden Medhjælp 6 Fl. Skatteansættelsen for de højere Klasser sker efter Regler, der er i nær Overensstemmelse med den østerrigske Lovs. Den ungarske Værneskat indbringer omtrent et dobbelt saa stort Beløb som den østerrigske.

I Frankrig udredes Værneskatten af dem, som af en eller anden Grund ikke komme til at gøre den paabudte -3 Aars aktive Værnepligt. Skatten formindskes forholdsvis, naar den Værnepligtige har gjort Militærtjeneste en Del af den paabudte Tid. Fritagne ere Personer, hvis Tjenstudygtighed skyldes Saar eller Svagheder, paadragne under Udøvelsen af Militærtjenesten, videre de, som ere notorisk fattige eller absolut arbejdsudygtige. Skatten sammensættes af et for Alle lige stort Bidrag paa 6 Frcs. og et Beløb, der sættes lige med, hvad den Værnepligtige udreder i »contribution personnelle et mobilière«. Skattepligtige ere tillige den Værnepligtiges Forældre, eller, hvis disse ikke leve, hans Bedsteforældre, der ansættes i Skat efter den af dem udredede »contribution personnelle et mobilière«, divideret med Antallet af Børn eller Børnebørn. For Ascendenternes Vedkommende bortfalder Skatten, naar den Værnepligtige er 30 Aar og har selvstændig Husholdning. Skatten hører op, naar den Værnepligtige har ydet 3 Aars Militærtjeneste eller indtræder i den territoriale Reservearmé. Værneskatten indbringer i Frankrig beskedne Summer, hvilket vel staar i For-

bindelse med de meget skrappe Udskrivningsregler — i 1891 udskreves ikke færre end 70,4 pCt. af de mødte Værnepligtige til egenlig Krigstjeneste foruden 7 pCt. til service auxiliaire — men tillige skyldes den Omstændighed, at Loven ikke har tilbagevirkende Kraft. Paa Budgettet for 1892 findes Skatten opført med ca. 1,300,000, for 1894 med 2,350,000 Frcs., og den antages at ville stige til c. 10 Millioner Frcs. aarlig.

Ved Værneskattens Begrundelse ligger det nærmest at tage sit Udgangspunkt i Hensynet til de aktivt tjenende Soldater. Militærtjenesten medfører ikke alene i personlig Henseende en stærk Frihedsberøvelse og store Strabadser — i Krigstider er Indsatsen endog Liv og Helbred — men den betyder ofte tillige for sin Udøver store økonomiske Tab. I begge Retninger have de Ikkeværnepligtige, for saa vidt deres Tjenestedygtighed ikke tillige medfører en forringet Helbreds-tilstand eller Erhvervsevne, en stor Fordel fremfor deres værnepligtige Kammerater, hvilken det skulde være Værneskattens Opgave at udligne. Værneskatten opfattes da som en udlignende Retfærdighedsakt mod de aktivt tjenende Soldater eller som en Erstatning, hvorfor Skatten i Schweiz ogsaa kaldes »Militärpflichtersatz«. Denne Opfattelse kommer frem i Fyrst Bismarcks Udtalelser under Forhandlingerne i den tyske Rigsdag: »Zu der Wehrsteuer hat nur das Gefühl Anlass gegeben, welches sich des Musketen tragenden Soldaten bemächtigt, wenn er einen seiner Meinung nach auch diensttauglichen Nachbar zu Hause bleiben sieht. Diese distributive Gerechtigkeit ist nur die Ausgleichung einer Last, für die ich einen anderen

Weg nicht finden kann. En Konsekvens af Erstatningstheorien er det, at Skatteudbyttet anvendes til Fordel for de aktive Værnepligtige.

Mod denne Opfattelse rejser der sig en Række af Indvendinger. Staten har Ret til af enhver Borger at kræve, at han sætter sin Person ind paa Fædrelandets Forsvar; men naar de personlige Betingelser for Opfyldelsen af Værnepligten svigte, maa selve Kravet bortfalde. Vil Staten kræve Erstatning af de Personer, der ikke kunne tjene som Soldater, miskender den Beskatningens Opgave, der er at fordele de offentlige Byrder paa retfærdig Maade, men ikke at bringe en Udligning tilstede i Borgernes personlige Kaar, og ved at vurdere den personlige Tjeneste i Penge overser den ikke alene, at de to Størrelser ere inkommensurable, men den tilslører Æresmomentet ved Værnepligten, idet den understreger Værnepligtens Karakter som en Byrde, medens denne Pligt burde betragtes som en Ære. Det kan imidlertid ikke nægtes, at den sidstnævnte Indvending under normale Forhold har en mere theoretisk, end praktisk Betydning. I Krigstider træder Æresmomentet stærkt frem ved Militærtjenesten, hvilket tydeligt giver sig tilkende deri, at Mange melde sig som Frivillige, men i Fredstid føles Værnepligten sikkert af de Fleste som en Byrde.

Dybere begrundet bliver Værneskatten, naar man betragter Sagen fra Statens Standpunkt. Den fremtræder da som en Konsekvens af Kravet om en retfærdig Fordeling af de offentlige Byrder. Denne Betragtning gøres f. Ex. under Forhandlingerne i det franske Kammer gældende af Ordføreren Laisant: »Tout Français doit le service militaire personnel. Si par

une circonstance quelconque, il ne peut pas y être, nous considérons comme une juste application du principe que je viens de rappeler qu'au lieu de contribuer de sa personne, puisque cela ne se peut pas, il contribue de sa poche, de sa bourse à la défense nationale.» Paa noget ejendommelig Vis begrundes dette Synspunkt af den schweiziske Professor Cohn, f. Ex. i hans Afhandling om Militærskatten i Tübinger Tidsskriftet af 1879: »Udviklingen er mere og mere gaaet i den Retning, at Borgerne ikke yde deres Bidrag til Statens Fornødenheder under Form af personlige Ydelser, men i Penge, ved Hjælp af hvilke Staten skaffer sig den personlige Arbejdskraft, for hvilken den har Brug, og som anvendes i alle Borgeres Interesse. En Undtagelse danner den almindelige Værnepligt. Hvor en Værnepligtig imidlertid, paa Grund af personlige Mangler, ikke kan gøre Militærtjeneste, indtræder hans almindelige Pligt til ved Skatter at bidrage til de offentlige Fornødenheder. »Mod denne Theori frembyder der sig delvis de samme Indvendinger som mod Erstatningstheorien, navnlig mod den personlige Tjensteydelses Vurdering i Penge og de deraf dragne Konsekvenser.

Jeg tror, det er rigtigt ved Værneskattens Begrundelse skarpt at sondre mellem de personlige og de økonomiske Ofre, som den paalægger. Ligeoverfor de personlige Byrder kan det med vis Ret gøres gældende, at naar en Værnepligtig ikke bliver Soldat, er det enten, fordi han paa Grund af legemlige Mangler slet ikke er i Stand til at gøre Militærtjeneste, og Forudsætningen for det til ham stillede Krav derfor mangler, eller fordi Staten ikke har Brug for ham, da der er et Overskud af tjenstdygtige Værnepligtige. I

begge Tilfælde lader Staten sig udelukkende lede af sine egne offentligretlige Interesser og tager intet Hensyn til den Værnepligtiges Ønsker, og det synes da haardt at lade ham bøde i Penge for den personlige Tjeneste, som han muligvis er villig til at yde. Hertil føjer sig den Betragtning, at Værnepligten vel er en personlig Byrde, men paa samme Tid tilfører Soldaterne betydningsfulde Goder, som deres ikke værnepligtige Medborgere maa undvære, saaledes en udmærket legemlig Uddannelse i de Aar, hvor den har saa overordenlig Betydning for den unge Mand, og en Indøvelse i Orden og Disciplin, som senere i Livet kan komme ham i saa høj Grad til Gode.

Men Værnepligten er foruden en personlig tillige en økonomisk Byrde. Dette ligger først og fremmest deri, at Militærtjenesten ofte griber forstyrrende ind i den unge Mands Uddannelse eller river ham ud af hans Stilling. Dette Tab rammer ganske vist ikke Alle, idet der er dem, der uhindret gaa ind i den Stilling, af hvilken Militærtjenesten har revet dem ud, men det hænger som et Sværd over Alles Hoveder, som i enkelte Tilfælde kan falde meget haardt, og den, der gaar fri for Militærtjenesten, bliver fri for en betydelig pekuniær Risiko og har i mange Tilfælde endog den Fordel at faa en Stilling paa den aktive Værnepligtiges Bekostning. Byrden forøges, for saa vidt Soldatens Lønning ikke er stor nok til hans Underhold og kræver Tilskud udefra. Denne økonomiske Byrde ved Værnepligten er der nu ingen Grund til, at de Ikkeværnepligtige skulde gaa fri for, og Værneskatten faar da det Formaal i rent økonomisk Henseende at tilvejebringe Retfærdighed i Fordelingen af de offentlige Byrder. Man

indvende nu ikke herimod, at den paagældende Byrde ikke gaar ind som klingende Mønt i Statens Kasse, og at denne følgelig heller ikke kan være forpligtet til at tage Hensyn hertil; thi rigtige Grundsætninger for Fordelingen af de offentlige økonomiske Byrder tage ikke alene de direkte, men ogsaa de indirekte Følger af Skattelovgivningen i Betragtning. Ved den her forsvarede Begrundelse af Værneskatten undgaar man ogsaa den mod samme rettede Bebrejdelse, at den skulde tilsløre Æresmomentet ved Værnepligtens Udøvelse; her bliver overhovedet ikke Tale om nogen Vurdering af den rent personlige Tjeneste. Derimod afkræftes naturligvis ikke den Indvending mod Værneskatten, at den skulde indeholde en Fare for den almindelige Værnepligts Princip, direkte, for saa vidt man tillod Stillingssystemet, indirekte, for saa vidt Staten skulde blive fristet til at slaa af paa den almindelige Værnepligts Grundsætninger for at skaffe sig Indtægter af de velhavende Borgere. Denne Frygt er dog vistnok, hvor den almindelige Værnepligts Princip er slaaet tilstrækkeligt fast og i vore stærkt demokratiske Tider, ikke meget begrundet.

Der kunde stilles det Spørgsmaal, som ogsaa gælder Cohns Theori, om ikke Værneskatten, naar den betragtes som Udslag af de almindelige Skattefordelingsgrundsætninger, burde hvile ogsaa paa Kvinderne, for saa vidt de have selvstændige Indtægter; men jeg mener, at det er berettiget at regne med den Faktor, at der paahviler den unge mandlige Slægt en særlig Forpligtelse til at virke for Fædrelandets Forsvar og at det ikke er rigtigt at rive denne særlige Pligt ud af dens Forbindelse med de tvende Køns forskellige sociale og politiske Stilling.

Men selv Værneskattens Berettigelse forudsat bliver det dog et Spørgsmaal, om Forholdene her i Landet ligge saaledes, at der er nogen Grund til at indføre denne Skat. Det maa nu indrømmes, at vor Soldater-tjeneste, maalt med de store kontinentale Staters, er kort. Det overvejende Antal Fodfolksrekrutter ligge jo saaledes, efter Bestemmelserne i Tillægget til Hærloven, første Gang kun inde i 180 Dage, og de senere Indkaldelser indskrænke sig til 25 Dage; men en Ulighed i Militærbyrderne bliver dog ligefuldt tilbage og det ikke alene mellem dem, der blive fri for Militær-tjeneste og de indkaldte Soldater, men ogsaa mellem disse indbyrdes. Det stiller sig f. Ex. saaledes, at medens den hele Tjenestetid, inklusive Vaabenøvelserne, for Fodfolket gennemsnitlig udgør 9,2, stiger den for Livgarden til 14,4 og for Rytteriet endog til 20,2 Maaneder, og for Soldater indenfor samme Vaaben er den aktive Tjeneste atter meget forskellig. Her haves endda Forholdene i Fredstid for Øje, men det behøver ikke at siges, at i Krigstilfælde forøges de Værnepligtiges personlige og økonomiske Ofre ganske overordenlig stærkt. Værnepligten kan derfor være en ret tungtvejende Byrde. Men en særlig Grund til Værneskatten turde for vort Land ligge i den Omstændighed, som jeg tidligere berørte, at efter Tillægget til Hærloven eksisterer der nu en Klasse Værnepligtige, som ere fuldt tjenstdygtige, men dog blive helt fri, fordi Behovet for Soldater er dækket. Forholdet er dette, at medens man efter de tidligere Hærlovsbestemmelser benyttede samtlige de til Fodfolket udskrevne Rekrutter og disses Antal sukcessivt steg — de mødte Rekrutter udgjorde i Aarene 1890—93 henholdsvis 6221,

6461, 6454 og 6867 — er Tallet paa Fodfolksrekrutter, der aarlig indkaldes til Uddannelse, nu fastsat til 5300, hvoraf endda 500 normalt kun tjene i 2 Maaneder, men dog kunne holdes tilbage i den almindelige Tjenestetid til Udfyldning af ledige Pladser. Her melder sig med særlig Styrke det Spørgsmaal: Er det rigtigt, at disse Mennesker, der ere fuldt lige saa kraftige og erhvervsdygtige som deres Kammerater, skulle stilles økonomisk saa meget gunstigere end disse; men jeg tror ganske vist, at man ved Spørgsmaalet om Indførelsen af en Værneskat ikke let vilde kunde blive staaende ved den her omhandlede Klasse af Værnepligtige. Der er nemlig nogen Grund til at antage, at kunne Udskrivningsautoriteterne vælge og vrage mellem et stort Materiale af Rekrutter, ville de i Hærens Interesse skærpe Fordringerne til Tjenstdygtighed og kun udtage de kraftigste unge Mænd. Antallet af de udskrevne, men ikke indkaldte Rekrutter, vilde under denne Forudsætning aftage; men Procenttallet mellem de kasserede og de indkaldte Værnepligtige stige i de førstes Gunst. Men ogsaa under denne Eventualitet vil Spørgsmaalet om en Værneskat melde sig med nogen Styrke, fordi det allerede i Forvejen store Antal militærfri Personer, som dog ikke er mindre erhvervsdygtige end de aktive Værnepligtige, vil forøges. Paa Sessionen for 1893 blev der endelig behandlet 16,788 Værnepligtige. Af dem bleve:

erklærede tjenlige til egenlig Krigstjeneste	10875 = 64,78 pCt.
» » » Militærarbejdere	
	1265 = 7,53 »
kasserede	4648 = 27,69 »

Hvis Tillægget til Hærloven havde været gældende allerede i 1893, vilde 1539 Værnepligtige tjenlige til egenlig Krigstjeneste og 518 Militærarbejdere ikke være blevne indkaldte til Uddannelse, og de helt fritagne Værnepligtige Tal være steget til 6705 eller c. 40 pCt. af de endelig behandlede.

Jeg mener derfor, at der vel herhjemme kan være Anledning til at tage Spørgsmaalet om en Værneskat op til praktisk Drøftelse, og, saa vidt vides, har der ogsaa i det sidste Aar indenfor Rigsdagskredse, med de tidligere omtalte nye Udskrivningsregler som Udgangspunkt, været Planer oppe om en Værneskat med det Formaal at beskatte det tjenstdygtige, men ikke indkaldte Mandskab, saaledes at Skatteudbyttet skulde anvendes til Fordel for de aktive Værnepligtige. Imidlertid vil man, som allerede berørt, ved Omsættelsen af Principerne i Praxis, støde paa store Tvivlspørgsmaal, og de tekniske Vanskeligheder ved Gennemførelsen af Værneskatten ere her i Landet endog særlig store.

Tvivlen indfinder sig allerede med Hensyn til, paa hvilke Personer Skatten bør komme til Anvendelse. Navnlig maa der spørges, om det er retfærdigt at kræve, at Erhvervsudygtigheden, for at blive en Dispensationsgrund, skal være absolut. Erkendes maa det vistnok, at den unge kraftige Mand, der efter aftjent Værnepligt stævner ud i Kampen for Livet, er anderledes vel stillet end den, hvis Tjenstudygtighed tillige medfører en formindsket Erhvervsevne eller et svækket Helbred for hele Livet, og Billighed taler for at lade den her omhandlede Værnepligtige fri for Skat. Værneskatten vilde sikkert ikke kunne regne paa en almind-

eligere Sympathi, medmindre den kun rammer dem, hvis Fritagelsesgrund ikke paavirker deres Erhvervs-evne eller deres hele Helbredstilstand. Denne Bedømmelse kunde bedst finde Sted paa selve Sessionen. Der frembyder sig dernæst det Spørgsmaal, om der kunde være Anledning til ikke at beskatte dem, der have særlige personlige Forpligtelseskrav hvilende paa sig, og hvorledes man skal behandle Udvandrere. At kræve, som man gør det i Østerrig, at Udvandrere skulle betale Værneskat for hele den resterende Værnepligtstid, forekommer mig i alt Fald lovlig haardt. Hvorledes dernæst stille sig overfor de Værnepligtiges Forældre (Ascendenter)? En selvstændig med Børnenes konkurrerende Skattepligt for disse lader sig næppe rationelt begrunde; thi hvorfor skal man beskatte Forældre, der have værnepligtige Sønner, fremfor andre, der ikke have det. Derimod lader en afledet Skattepligt sig bedre forsvare, naar den Værnepligtiges Indtægt helt eller delvis skyldes Forældrene, ligegyldigt om den bestaar i frit Ophold i Forældrenes Hus eller i direkte Tilskud. Her rammes kun den Del af Forældrenes Indtægter, der er bestemt til at anvendes paa den værnepligtige Søn. I delvis Overensstemmelse hermed er den østerrigske Lovs § 4, som kun paalægger Forældrene en Skattepligt, naar Børnenes Underhold udelukkende eller for Størstedelen bestrides af dem.

Tvivlsomt er det ogsaa, over hvor lang Tid Skattepligten bør strække sig. Efter min Anskuelse bør man være varsom med at spænde Ydelsespligten over et for langt Tidsrum; Skatten bør helst ikke paalægges for længere Tid end Følelsen hos de Ikkeværnepligtige af,

at Skatten skal udligne de store Byrder, som de blive fri for, men deres Kammerater bære, er nogenlunde frisk. Her i Landet mener jeg, at det næppe vilde være heldigt at udstrække Værneskatten udover de 8 Aar, den Værnepligtige staar i Linjen.

Et vigtigt Spørgsmaal, paa hvis Besvarelse i Praxis Værneskattens Skæbne eventuelt vil kunne komme til at bero, er det, hvorledes Skatteudbyttet skal anvendes. Det forekommer mig her at være en meget tiltalende Tanke at benytte de indkomne Penge til Fordel for de aktive Værnepligtige. Selv om man ikke staar paa Erstatningstheoriens Standpunkt, hvor den nævnte Anvendelse kræves af selve Theorien, kan det meget vel forsvares at benytte Skatteudbyttet paa den nævnte Maade, fordi det maa erkendes, at de Værnepligtiges pekuniære Forhold i og for sig kunne trænge til at forbedres. Jeg tør ikke komme for dybt ind paa Spørgsmaalet om, hvorledes Pengene bedst anvendes til Fordel for Soldaten selv — her kommer jo ogsaa det paaregnede Skatteudbyttes Størrelse i Betragtning — men vil kun antydningvis bemærke, at der vel kan være Anledning til at gøre noget særligt for de Værnepligtige, der holdes inde ud over den normale Tid og for dem, der have Forsørgelseskrav hvilende paa sig, og at det, i Fald den almindelige Lønning forhøjes, kunde være rigtigt at tage Spørgsmaalet Naturalforplejning op i Forbindelse hermed.*)

Særlige Vanskeligheder ville der her i Danmark møde ved Skatteansættelsen. Det synes rimeligt at

*) Under Forhandlingerne i den tyske Rigsdag blev det foreslaaet af Værneskatten at betale Soldaterne et lille kontant Beløb ved Tjenestetidens Udløb.

følge Udlandets Exempel deri, at Skatten bestaar af et Beløb, som Alle skulle betale, og som enten kunde være fast, som i Schweiz, Frankrig og Østerrig eller en Klasseskat som i Ungarn, samt en Del, der retter sig efter den Værnepligtiges, eventuelt hans Forældres, økonomiske Evne. Men medens de trede Lande, hvor Værneskatten er indført, har et almindeligt System af direkte Statsskatter, Schweiz overalt Formueskat, hyppigst tillige Indkomstskat, Østerrig et sammenhængende System af Indkomstskat og Udbytteskat, Frankrig endelig »la contribution personnelle et mobilière«, savne vi jo her i Landet et saadant almindeligt System af direkte Statsskatter, som kunde lægges til Grund for Udmaaling af den bevægelige Del af Værneskatten. De direkte kommunale Skatter lade sig ikke med Retfærdighed benytte, fordi der er altfor store Forskelligheder mellem Kommunerne indbyrdes. Der staar da formentlig ingen anden Udvej aaben end at indføre en partiel Indkomstskat, for hvilken der i København og delvis i Købstæderne vilde være værdifulde Tilknytningspunkter i de bestaaende kommunale Skatter. Paa Landet vilde Sagen frembyde større Vanskelighed, og ved Skatteansættelsen maatte man, som man har gjort det i Østerrig, sørge for en Samvirken mellem Statens og de kommunale Myndigheder, da de sidstnævnte vilde være for stærkt interesserede i at ansætte Skatten lavt.

Som det vil fremgaa af den foregaaende Udvikling, nærer jeg i Principet Sympathi med en Værneskat — og hvis de nuværende Udskrivningsregler vedblive at bestaa, vil Spørgsmaalet om dens Indførelse vel melde sig om kortere eller længere Tid — men jeg skjuler

ikke for mig selv, at en saadan Skat vilde faa store tekniske Vanskeligheder at overvinde, og det er mit Haab, at mit Indledningsforedrag paa et eller andet Punkt maa have bidraget til at kaste Lys over disse.

Til Indledningsforedraget sluttede der sig følgende Diskussion:

Kontorchef E. Meyer var ikke nogen principiel Modstander af Værneskatten, men han vilde dog advare mod en alt for stærk Begejstring for den. Hvad Indlederen havde anført imod Skatten, vilde Taleren forsøge at uddybe lidt nærmere. Naar Indlederen saaledes havde anført den Begrundelse af Værneskatten, som bygger paa Kravet om Statsbyrdernes retfærdige Fordeling, saa var dertil at bemærke, at social Retfærdighed ikke opnaas derved, at der lægges nye Byrder paa nogle, uden at man samtidig letter Tyngen for andre. Der var derfor Grund til at advare begejstrede Tilhængere af Værneskatten mod hensigtsløst at indføre en saadan ny Skattebyrde. Selv om man bestemmer, at Skattens Udbytte skal anvendes til Bedste for de Værnepligtige, kommer man dog ikke ud over Vanskelighederne; thi Værnepligten er en meget ulige Byrde, og det er ikke muligt at angive, paa hvem den hviler tungest. Der er ikke nogen bestemt Samfundsklasse, som særligt lider under denne Byrde; i Handelsstanden f. Ex. betragte nogle unge Mennesker Soldatertiden som en ganske behagelig Ferie, medens andre blive revne ud af deres Stilling for lange Tider.

En Anvendelse af Skattens Udbytte efter Socialretfærdighedens Princip vanskeliggøres altsaa i høj Grad ved Umuligheden af at udmaale Værnepligtens Tynge for den enkelte.

Kontorchef Rubin kunde ikke indse, at Værneskatten havde noget rationelt Grundlag. Medens man tidligere havde overladt Landets Forsvar til Bønderne, der maatte bære denne Byrde som saamange andre Byrder, samtidig med at Købstadboerne gik fri, var den Ide, der laa til Grund for den almindelige Værnepligt, at Staten udtog saamange af de, til Øjemedet, bedste Kræfter, som var nødvendig, uden Hensyn til Rang og Stand; forslog det ikke med det unge Mandskab, naar Krigen stod for Døren, gik man til de ældre Aargange, tilsidst, naar Nøden var overhængende, til Landstormen o. s. v. Vilde man, som i England, nøjes med en hvervet Hær, kunde Sagen gøres op som et Pengespørgsmaal; krævede man derimod, at Landets Forsvar skulde ske med hver Mands Liv og Blod, saaledes at de mest egnede toges i første Række, kunde denne personlige Indsats ikke evalueres og derfor heller ikke fra anden Side opvejes med et Pengebeløb. Det var ogsaa ud fra dette Synspunkt, Sagen var falden i Tyskland. Man vilde ikke give Anledning til den Tankegang, at den, der var hundrede Mile borte fra Gravelotte, kunde mene, at han lige saa godt som den, der var i Ilden, havde givet sit Bidrag til Rigets Forsvar. Snarere kunde man tænke sig, at en saadan Skat blev populær f. Ex. i et Land som Sverig, der i umindelige Tider ingen Krig havde haft. Her kunde tilsidst Militærvæsenet næsten minde om vort gamle

Borgervæbningssystem, hvor man ikke ventede Uniformen brugt til væsentligt andet end Parader og Revuer, og som derfor ogsaa tillod Frikøb efter fastsatte Taxter. Men jo mere aktuelt det stod for Bevidstheden, at Krigsvæsen var til Krigens Brug, des mere fjærntliggende blev Værneskatten, des mere forvirrende var den overfor den almindelige Værnepligts Ide.

Taleren forstod navnlig ikke, hvorfor særlig en Del af den mandlige Ungdom skulde betale en Værneskat, og ikke alle, der ikke vare antagne til Tjeneste. Ifølge hvilken Motivering skulde Kvinderne ikke betale Skat? Aarsagen til at en Kvinde ikke tages til Soldat var jo ganske den samme som at en nærsynet Mand kasseredes, legemlig Svaghed, og der var jo end Intet i Vejen for, at der oprettedes Ambulance- og Plejerskekorps af Kvinder, saaledes at de Kvinder, der ikke toges til dette Hverv, ligesaa vel som de ikke-værnepligtige Mænd burde ifalde Skatten. Men herved kom man ind paa, ikke at der skulde opkræves en »Værneskat« hos visse Dele af den mandlige Ungdom, der var fri for Militærtjeneste, men at de Tjenende skulde være fri for endel af de Skatter, der ellers i Almindelighed opkrævedes hos Befolkningen, Værneskatten blev altsaa ikke en Undtagelsesskat, der skulde hvile paa enkelte Dele af Befolkningen, men blev snarere Udtrykket for den Skattefrihed, de Værnepligtige kom til at nyde fra den almindelige Skat.

Man kunde nu indvende — fortsatte Taleren — at Sagen ikke behøvede at tages til den Grad fra Grunden af. Værneskatten skulde ganske simpelt betyde, at de unge Mænd, der slap fri for Militærtjenesten,

og derved fik et Forspring i økonomisk Henseende for de andre, erlagde en aarlig Afgift, der saa kunde komme de Indkaldte til Gode, og nogen stor Sag vilde det hele jo ikke dreje sig om, saa at man ingen Anledning havde til at gøre noget betydeligt Nummer ud af en saadan lille, nærliggende Skat.

Taleren mente imidlertid, at Skatten, selv set fra disse Synspunkter, var urimelig. Nutildags vilde det ikke sjældent være Kvinder, der droge ind i de Pladser, der blive ledige ved de unge Mænds Militærtjeneste, de burde derfor ifølge nysnævnte Ræsonnement lige saa godt som Mændene være skattepligtige. At lade Skattereveneruet tilflyde de Indkaldte kunde dernæst vel være praktisk i første Øjeblik, da man derved fik fastslaaet højere Lønningssatser, som det senere blev svært at komme bort fra igen, og som altsaa vilde blive til stadig Gavn for de Værnepligtige. Men selvfølgelig vilde denne Lønningforhøjelse ikke i Længden blive udredet af Værneskatten; den vilde — som alle tidligere lignende Skatter til bestemte Formaal — i Tidens Løb gaa ind i den almindelige Statskasse, hvorfra Lønningerne, incl. Forhøjelsen, ogsaa vilde blive udredede. Denne Sagens Gang maatte ogsaa Enhver, som ansaa Skuffesystemet i Finanshusholdningen for en Uting, finde heldigst. Men endelig var det Argument, at Skatten ikke vilde blive nogen særlig betydelende Skat — saalidt som Udlandets Skatter af lignende Art vare det — snarest en Grund til ikke at paalægge den, ikke blot af principielle Grunde, men ogsaa af praktiske, thi det var ingenlunde nemt at faa denne Skat paalignet retfærdigt selv indenfor snævre Rammer,

ikke heller bekvemt at faa den opkrævet. Hvortil saa det hele Apparat?

Taleren troede derfor, at Værneskatten, set fra et hvilket som helst Standpunkt, var uantagelig. Havde Staten Brug for nye Indtægtskilder — og før dette var Tilfældet, kunde der jo dog fornuftigvis ikke være Tale om at paalægge nye Skatter — maatte disse søges efter andre Principer end det rent populære, at her syntes at være et Skatteobjekt, hvor det kunde være »ganske fornuftigt« at slaa ned, eller at »so ein Ding muss ich auch haben«, eftersom man havde indført denne Skat eller overvejet den forskellige Steder i Udlandet. »Værneskatten« var en urationel Skat, i visse Henseender skadelig og begrebsforvirrende, en vanskelig og lidet givtig Skat, derfor, baade theoretisk og praktisk, ikke til at anbefale.

Journalist Mundberg udtalte sig stærkt imod Værneskatten, som han karakteriserede som urimelig og ulogisk, fra hvilket Synspunkt man end betragter den. Tolden var en uretfærdig Skat, men den rammer dog altid, hvor der er en Købeevne; Værneskatten paalægges derimod uden alt Hensyn til, om den Skattepligtige har Evne eller ej. Det var rigtigt at komme de trængende Værnepligtige til Hjælp, men det maatte ske efter rationelle Regler, og Hjælpen maatte tilvejebringes paa anden Maade end gennem Værneskat. Taleren betegnede Kandidat Traps Opfattelse af Spørgsmaalet som »manchesteragtig«. Det glædede ham, at Rubin tog Afstand fra dette Standpunkt.

Indlederen kunde paa en Maade anerkende det berettigede i Rubins Indvendinger; men sidstnævnte

sondrede ikke tilstrækkelig skarpt imellem den personlige og den økonomiske Byrde, som Værnepligten paa lægger. Betragtede man Værnepligten som en kun personlig Byrde, vilde de af Rubin fremførte Betragtninger maaske være paa deres Plads. Men Faktum er dog, at man blandt de offentlige Byrder ogsaa maa medregne det økonomiske Tab, som den enkelte Værnepligtige lider, og at der derved fremkommer en Ulighed i Beskatningen, idet nogle gaa fri af Værnepligtens økonomiske Byrde. At denne Byrde kan være meget forskellig, maa indrømmes Kontorchef Meyer, men den Ikkeværnepligtige bliver i alt Fald fri for en betydelig økonomisk Risiko. At udstrække Værneskatten til ogsaa at omfatte Kvinder, vilde i alt Fald paa nærværende Tidspunkt dog næppe være rigtigt; man maa regne med det Faktum, at Værnepligten i den almindelige Bevidsthed staar som en særlig Pligt for den unge mandlige Slægt, og at det som tidligere omtalt ikke er berettiget at rive dette Faktum ud af dets Forbindelse med de tvende Køns forskellige økonomiske, sociale og politiske Stilling. Værneskatten bliver da en relativ Retfærdighedsakt, som bidrager til at fordele de offentlige økonomiske Byrder mere ligeligt mellem den unge mandlige Slægt, der væsenlig konkurrerer indbyrdes og i hvert Fald i det politiske Liv deler Vilkaar sammen. Rent theoretisk set kan det være rigtigt at lade Udbyttet af en eventuel Værneskat gaa ind i Statskassen, der har den almindelige Forpligtelse til at sørge ordenlig for Soldaterne; men ser man praktisk paa Spørgsmaalet, kan Værneskatten frembyde en Lejlighed, som ellers udebliver, til at forbedre de økonomiske Forhold for de Værnepligtige, særlig dem, der

ligge længe i Tjenesten. Opgiver man senere Skuffesystemet, er Hensigten opnaaet. Taleren tog sig Hr. Mundbergs stærke Angreb meget let, men han skulde dog overfor Udtrykket »manchesteragtig« bemærke, at dette næppe lod sig anvende om Talerens Anskuelse, hvilket tydeligt nok fremgik af, hvad han havde skrevet og offentliggjort om nationaløkonomiske Emner.

Kontorchef Meyer bemærkede til Mundberg, at det var urigtigt, naar denne uden videre forudsatte, at Værneskatten ikke kunde blive nogen rationel Skat. Den kunde meget godt graderes efter Skatteydernes Formue og Indtægt. — Han var ikke nogen Tilhænger af Skuffesystemet, som enkelte vilde bringe til Anvendelse paa Værneskatten. Han vilde hverken angribe eller forsvare Skatten i dens Almindelighed, men kun udtale den Tanke, at forsaavidt der laa nogen Ide til Grund for Værneskatten, da var det Tanken om en Skat, der ramte alle Skattepligtige, undtagen de Værnepligtige.

Redaktionssekretær Nathansen vilde ikke udtale sig i selve Spørgsmaalet om Værneskattens theoretiske Begrundelse. Han vilde kun gøre opmærksom paa, at Tanken om en Værneskat til Bedste for fattige Værnepligtige ikke var ganske fremmed hos os, idet der i flere Garnisoner havde dannet sig den Praxis, at der blandt de Soldater, som hjemsendes efter den første Uddannelse, sammenskydes Beløb til Hjælp for dem, der ved Lodtrækning udtages til fortsat Tjeneste.